

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק יא

א. מצות עשה לעשות אדם מעקה לגגו, שנאמר "ועשית מעקה לגגך" (דברים כב, ח): והוא, שיהיה בית דירה; אבל בית האוצרות ובית הבקר וכיוצא בהן, אינו זקוק לו. וכל בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המעקה.

ב. בית שלשני שתפין, חייב במעקה: שנאמר "כי-יפל הנפל ממנו" (דברים כב, ח), לא תלה אלא בנופל. אם כן למה נאמר "גגך" (שם) למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, לפי שאינן עשויים לדירה. היתה רשות הרבים גבוהה מגגו, אינו זקוק למעקה שנאמר "כי-יפל הנפל ממנו", לא לתוכו.

ג. גבה המעקה אין פחות מעשרה טפחים, כדי שלא יפל הנופל ממנו. וצריך להיות המחצה חזקה כדי שישען האדם עליה, ולא תפל. וכל המניח גגו בלא מעקה, בטל מצות עשה; ועבר על לא תעשה, שנאמר "ולא-תשים דמים בביתך" (דברים כב, ח). ואין לזקין על לאו זה, מפני שאין בו מעשה.

ד. אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשול בו אדם וימות, כגון שהיתה לו באר או בור בחצרו בין שיש בהן מים בין שאין בהן מים חייב לעשות להן חליה גבוהה עשרה טפחים, או לעשות לה כסוי כדי שלא יפל בה אדם וימות.

ה. וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה, שנאמר "השמר לך ושמר נפשך" (דברים ד, ט). ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה בטל מצות עשה, ועבר על "לא-תשים דמים" (דברים כב, ח).

ו. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות; וכל העובר עליהן ואמר הריני מספן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או איני מקפיד על כך מכין אותו מפת מרדות.

ז. ואלו הן: לא יניח אדם פיו על הסילון המקלח מים וישתה, ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים, שמא יבלע עלוקה, והוא אינו רואה. ולא ישתה מים מגלים שמא שתה מהן נחש וכיוצא בו מזוחלי עפר, וישתה וימות.

ח. ואלו הן המשקין האסורין משום גלוי המים, והיין ואפלו מזוג, ואפלו התחיל להשתנות טעמו לחמץ, והחלב, והדבש, והציר; אבל שאר כל המשקין אין מקפידין על גלויין, שאין בעלי ארס שותין מהן. השום שנתרסק ואבטיח שנחתך, ונתגלה אסור; וכן כל כיוצא בזה.

ט. יין מבשל, אין בו משום גלוי; וכן יין תוסס, והוא היין משעת דריכתו עד שלושה ימים, ויין או מים או חלב שהיו חמין, כל זמן שההבל עולה מהן, וכן משקין שהיה המשקה יורד מלמעלה לתוכן טפה אחר טפה, והוא שיהיה טורד ויורד כל אלו אין בהן משום גלוי: שזוחלי עפר מתיראים מבעבוע המשקה ומן ההבל, ואין שותין ממנו.

י. מי כבשין, ומי שלקות, ומי תרמוסין אין בהן משום גלוי. מים ששרה בהן כבשין ושלקות ותרמוסין אם נשתנה טעמן, אין בהם משום גלוי; ואם אין בהם נותן טעם, אסורין. וכן מים שהדיח בהן פרישים, ודרמוסקין לחולה אסורין משום גלוי.

יא. יין שערב בו דברים חדין כפלפלין, או דברים מרים כאפסנתין עד שנשתנה טעמו אין בו משום גלוי; והוא הדין בשאר המשקין.

יב. כל המשקין האסורין משום גלוי שנתגלו, בין ביום בין בלילה אסורין; ואפלו היה בצדן אדם ישן, אין אימת ישן על הזוחלין. וכמה ישהו ויהיו אסורין כדי שיצא הרחש מתחת אזן כלי, וישתה ויחזר למקומו.

יג. שעור המים שיאסרו אם נתגלו, כדי שיהיה הסם נכר בהן ומזיק. אבל אם היו המים מרבין כדי שתאבד בהן המרה הרי אלו מתרין, בין בקרקעות בין בכלים. וכן הדין בשאר המשקין. מעין המושך כל שהוא, אין בו משום גלוי.

יד. לגין מגלה שהניחו בשדה תבה ומגדל, או בתיק שלו, או בבור, אפלו עמק מאה אמה, או במגדל גבוה מאה אמה, או בטרקלין מיפה ומסיד הרי זה אסור. בדרך את התבה או את המגדל, ואחר כך הניחו בו הרי זה מתר. ואם היה בהן נקב, אסור; כמה יהיה בנקב, כדי שתפנס בו אצבע קטנה שלקטן.

טו. חבית שנתגלתה אף על פי ששתו ממנה תשעה ולא מתו, לא ישתה עשירי: מעשה היה ואמרו ששתה עשירי ומת, מפני שארס הנחש שוקע למטה. ויש סם חמת זוהלי עפר שעולה וצופה למעלה, ויש סם שהיא נתלית באמצע המשקה; ולפיכך הכל אסור, ואפלו סננו במסננת. וכן אבטיח שנתגלה אף על פי שאכלו ממנו תשעה ולא מתו, לא יאכל עשירי.

טז. מים שנתגלו לא ישפכם לרשות הרבים, ולא ירביץ בהם את הבית, ולא יגבל בהן את הטיט, ולא ירחץ בהן פניו ידיו ורגליו, ולא ישקה מהן בהמה בין בהמת חברו בין בהמתו; אבל משקה אותן לחתול. עיסה שנלושה במים מגלין, אפלו היא שלתרומה תשרף; ואפלו נאפת, הרי הפת אסורה.